

Spuścizna

Józef Gołąb

(1912 – lata 90. XX w. [?])

I - 88

Rapperswil 2022

Wstęp do inwentarza:

I Dzieje ustrojowe twórcy zespołu:

Józef Andrzej Gołąb urodził się 29 XI 1912 r. w Korzennie (woj. małopolskie) w Polsce. Jego rodzice – Andrzej Gołąb oraz Maria zd. Gnoińska posiadali oprócz niego trójkę synów – Jana, Stanisława i Wojciecha oraz córkę Janinę. Józef Gołąb z zawodu był stolarzem. Opuścił rodzinny dom w 1937 r. by wstąpić do wojska. 29 XI 1939 r. został powołany jako pionier do 13. Kompanii Pionierów 2. Dywizji Strzelców Pieszych Armii Polskiej we Francji. 20 VI 1940 r. przekroczył wraz z oddziałem granicę francusko-szwajcarską. Następnie był internowanym w obozie Ilanz. 1 IV 1941 r. został awansowany na starszego sapersa. Szwajcarię opuścił 16 IX 1945 r. i udał się do Francji. Jednak maju 1947 r. przybył z powrotem do Szwajcarii do kantonu Graubünden. Najął się jako pomocnik w gospodarstwie Christiana Miggli. W 1967 roku przyznano mu obywatelstwo szwajcarskie. Resztę życia spędził w miejscowości Samedan. Na przełomie lat 60 i 70 znalazł zatrudnienie w firmie „Bruno Fliri AG”. W wolnym czasie zajmował się wędkarstwem oraz hodowlą królików.

Podczas II Wojny Światowej utrzymywał kontakt z rodziną za pomocą korespondencji. W jego rodzinnych stronach czekała na niego narzeczona, jednak Józef Gołąb nie wrócił do kraju, więc do ślubu nie doszło. Przez wiele lat pozostawał kawalerem, dopiero pod jesień życia wstąpił w związek małżeński. Pozostawszy na emigracji w Szwajcarii nadal utrzymywał kontakt z rodziną, dostawał wieści od rodzeństwa, a także nawiązał kontakt ze swoimi bratankami i bratanicami. Po 1989 r. odwiedził rodzinę w Polsce. Uzupełnienia poprzez kwerendę w księgach zgonów lub kontakt z rodziną Józefa Gołębia, wymaga sprecyzowanie jego daty śmierci. Prawdopodobnie miała ona miejsce w latach 90. XX wieku.

II Dzieje zespołu

Materiały archiwalne wraz ze spuścizną materialną (medale i odznaczenia) zostały przekazane Muzeum Polskiemu w Rapperswilu 8 VIII 1997 przez Panią Margarete Chiogna z Samedan.

Wszystkie znajdowały się w walizce, która była dobrym zabezpieczeniem akt. Materiały nie noszą śladów wcześniejszego opracowania. Ich opracowanie rozpoczęto w 2022 roku.

III Charakterystyka archiwalna zespołu:

Niniejszy zespół archiwalny jest spuścizną. Pierwszą granicą chronologiczną materiałów w niej zawartych jest rok 1940, gdyż z tego czasu zachowały się dokumenty dotyczące służby wojskowej Józefa Gołębia i jego internowania do Szwajcarii. Najnowsze dokumenty w spuściznie to kolorowe fotografie datowane na lata 90. XX w. Spuścizna zawiera 19 jednostek inwentarzowych oraz mierzy niecałe 0,1 mb. Postać dokumentacji materiałów to przede wszystkim dokumentacja aktowa oraz fotograficzna. Pojawiają się pojedyncze materiały ulotne. Większość materiałów przyjmuje zewnętrzną formę luźną. Kilka dokumentów ma postać poszytów. Stan fizyczny akt jest dobry. Języki w których sporządzono materiały to przede wszystkim niemiecki, francuski, polski. Szwajcarskie dokumenty urzędowe o wewnętrznej formie formularzowej zawierają druki w trzech językach urzędowych, a więc francuskim, niemieckim i włoskim. Pojedyncze dokumenty zostały spisane także w czwartym języku urzędowym Szwajcarii – retoromańskim. Jediną pomocą archiwalną spuścizny jest niniejszy inwentarz. Materiałów na chwilę obecną nie zdigitalizowano, jednak nie wyklucza się przeprowadzenia tego procesu w przyszłości. Materiały archiwalne przeznacza się do udostępniania w czytelni Archiwum Muzeum Polskiego w Rapperswilu. W związku z tym, że materiały osobiste po żołnierzach internowanych w Szwajcarii często zostają przekazywane do Archiwum Muzeum Polskiego w Rapperswilu, status zespołu ustala się jako otwarty i pozostaje gotowy na kolejne dopływy.

Uzupełnieniem do materiałów zawartych w spuściznie stanowiącej zasób archiwum, są muzealia, które włączono do zbiorów Muzeum Polskiego w Rapperswilu. Są to ordery i odznaczenia przyznane Józefowi Gołąb. Obiekty zinwentaryzowano jako muzealia i wpisano do inwentarza muzealnego.

IV Zawartość zespołu archiwalnego:

Materiały zgromadzone w spuściźnie mają charakter dokumentów osobistych dotyczących jednej konkretnej osoby – Józefa Gołąb. Wśród nich znajdują się legitymacje, poświadczenia odznaczeń i awansów wojskowych, akta lub kopie akt o charakterze metrykalnym, dokumentacja urzędowa dotycząca nadania obywatelstwa, akta w przedmiocie ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, dokumentacja medyczna oraz finansowo-rachunkowa. Spuścizna zawiera także dokumenty firmowe i osobowe Józefa Gołąb z miejsca jego zatrudnienia – np. akta normatywne firmy „Bruno Fliri AG” w której pracował, a także korespondencję. Kolejną częścią spuścizny są materiały fotograficzne obrazujące życie internowanego, zarówno w czasie II Wojny Światowej jak i powojennych lat spędzonych na emigracji oraz zdjęcia rodzinne, nadesłane mu z Polski. Łącznie spuścizna Józefa Gołębia liczy 100 fotografii zawartych w jednostkach o nr 9-17 oraz kilka fotografii załączonych do korespondencji od bliskich. Do spuścizny załączono materiały osób trzecich związanych z Józefem Gołąb – rodziny Niggli, u której pracował po wojnie oraz pojedyncze materiały ulotne i druki zwarte będącą własnością Józefa Gołąb: notes z adresami, karta gwarancyjna, zaproszenie na konsekrację kościoła do Korzennej, kalendarz kieszonkowy na 1963 r. oraz dwie książki o królikach.

V Analiza metod porządkowania:

Materiały archiwalne pozostałe po Józefie Gołąb zostały uporządkowane zgodnie z praktyką stosowaną przy opracowaniu spuścizn. Cechy charakterystyczne niniejszej spuścizny – jej niewielki rozmiar oraz fakt, że jest to spuścizna po żołnierzu, miały wpływ na dobór rozwiązań metodycznych przy porządkowaniu materiałów. Zdecydowano na rozpoczęcie prac od wyselekcjonowania następujących grup materiałów: dokumentacji osobistej aktowej, pracowniczej – gdyż poza osobistymi dokumentami pracowniczymi zawierała akta o charakterze normatywnym (regulaminy, instrukcje) firmy w której zatrudniony był twórca, korespondencji, dokumentacji fotograficznej, materiałów dotyczących osób trzecich. Następnie w grupie dokumentacji osobistej wydzielono jednostki inwentarzowe, które objęły kolejno: dokumentację związaną z służbą w wojsku, dokumenty urzędowe cywilne, akta dotyczące się procesu naturalizacji, ubezpieczenia, dokumentację medyczną oraz finansową.

Inwentaryzację rozpoczęto od dokumentów dotyczących się służby wojskowej ze względu na sprawowanie przez twórcę spuścizny funkcji wojskowych. Wskazówki metodyczne dotyczące opracowania spuścizn zazwyczaj normują zasady postępowania z materiałami po uczonych lub działaczach społecznych. Zgodnie z ich zapisami w pierwszej grupie materiałów należy umieścić te, dotyczące ich twórczości naukowej lub społecznej¹. W przypadku wojskowego logiczne wydaje się więc umieszczenie w pierwszej kolejności dokumentów poświadczających przebieg służby wojskowej twórcy spuścizny – zaświadczenia o powołaniu do wojska, o odbytych kursach sprawnościowych, awansach, przyznanych odznaczeniach. Jako kolejną umieszczono jednostkę zawierającą cywilne dokumenty osobiste. Następnie uformowano jednostkę zawierającą korespondencję w sprawie naturalizacji wraz z poświadczeniem przyznania obywatelstwa. Względy które przemówiły za stworzeniem dla tych akt osobnej jednostki inwentarzowej to liczna w stosunku do reszty spuścizny ilość korespondencji dotycząca jednej sprawy (naturalizacji) prowadzona nie tylko między urzędami, a Józefem Gołąb, a także jego pracodawcą. W ten sposób jedna jednostka daje pełen obraz drogi postępowania urzędowego w sprawie przyznania obywatelstwa kantonu Graubünden w latach 60 XX w. Kolejnymi jednostkami inwentarzowymi objęto dokumenty dotyczące ubezpieczenia, dokumentację medyczną oraz finansową. Następnie umieszczono, wspomnianą już wcześniej, jednostkę zawierającą dokumenty dotyczące pracy w firmie. Przy porządkowaniu wewnętrznym jednostek zastosowano układ chronologiczny. Następną jednostką inwentarzową stanowi korespondencja. Ze względu na jej niewielki rozmiar nie dzielono jej na przychodzącą i wychodzącą. Wewnętrznie uporządkowano ją chronologicznie. Zdecydowano się pozostawić kilka fotografii jako załączniki do listów, gdyż stanowią one uzupełnienie treści korespondencji, celem zachowania tej korelacji.

Kolejną część spuścizny stanowi dokumentacja fotograficzna. Tylko pojedyncze fotografie posiadają opisy na rewersach, co znacznie utrudnia identyfikację osób oraz ustalenie datacji, a tym samym uporządkowanie dokumentacji. Zdecydowano się na uformowanie ze stu zdjęć dziewięciu grup tematycznych. Poprzez analizę przedstawień na fotografiach i biografii twórcy spuścizny znanej

---

¹Wytyczne opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych, PAN, Warszawa 1990; A. Pieber, „Spuścizna archiwalna – jej istota, zawartość, układ, metody porządkowania”, *Archeion* t. 39, 1963, s.43-62.

z dokumentacji aktowej wydzielono następujące grupy tematyczne dotyczące bezpośrednio Józefa Gołąb: zdjęcia do dokumentów, fotografie indywidualne, zdjęcia z czasów internowania, zdjęcia z okresu pracy na gospodarstwie w Szwajcarii, zdjęcie ślubne. Kolejne grupy fotografii dotyczą rodziny Józefa Gołąb w Polsce, są to: uroczystości i spotkania rodzinne, zdjęcia członków rodzin Gołąb oraz spowinowaconych z nimi Kawalców (zawierające opisy na rewersach), zdjęcia rodzinne dalszych członków rodziny lub przyjaciół oraz fotografie niezidentyfikowane.

Po fotografiach umieszczono materiały aktowe dotyczące osób trzecich, związanych z Józefem Gołąb – w porządku chronologicznym. Ostatnią jednostkę inwentarzową stanowią załączniki, takie jak pojedyncze druki ulotne – np. zaproszenie, karta gwarancyjna, notes z adresami bliskich Józefowi Gołąb osób oraz osobiste wydawnictwa zwarte twórcy spuścizny: kalendarz kieszonkowy, książki o królikach. Ze względu na to, że każdy z tych załączników był albo drukiem akcydensowym (karta o dwóch stronach) lub zwartym drukiem posiadającym własną paginację, postanowiono nie numerować kolejno stron wszystkich zawartych w jednostce druków bądź notesów. Zawartość tej jednostki ustalono jako sześć obiektów. We wszystkich pozostałych jednostkach została przeprowadzona foliacja.

Opisy inwentarzowe poszczególnych jednostek ujednolicono do postaci tabelarycznej zawierającej następujące elementy: w pierwszym wierszu – numer jednostki inwentarzowej oraz jej tytuł; w drugim wierszu – zawartość jednostki inwentarzowej; w trzecim wierszu – daty skrajne, forma zewnętrzna jednostki, forma wewnętrzna jednostki; w czwartym wierszu – stan zachowania, język, ilość stron lub fotografii; w piątym wierszu – uwagi.

Inwentarz archiwalny niniejszej spuścizny sporządzono w oparciu o przepisy obowiązujące w polskich archiwach państwowych², rezygnując z niektórych elementów zaproponowanych przez twórców normatywów ze względu na specyfikę zespołu. Między innymi niewielkie rozmiary spuścizny przesądziły o zaniechaniu podziału na numerowane serie oraz umieszczenia wykazu serii.

---

²Zarządzenie Nr 8 z 30 stycznia 2018 r. w sprawie inwentaryzacji materiałów archiwalnych oraz sporządzania i zatwierdzania elektronicznych inwentarzy archiwalnych dla zespołów (zbiorów) w archiwach państwowych.

Inwentarz – Spuścizna Józefa Gołąb

Dokumenty osobiste

1.	Dokumenty osobiste: legitymacje, odznaczenia i awanse wojskowe	
arkusz z numerem rejestracyjnym żołnierza, zaświadczenie o powołaniu do wojska i przekroczeniu granicy szwajcarskiej, zaświadczenie awansu na starszego saperza, zaświadczenie odbycia kursu podkuwaczy, legitymacja odznaki DSP, legitymacja internowania, deklaracja odbycia służby wojskowej i potwierdzenie wysokości wynagrodzenia		
1940 - 1945	dok. aktowa; luźne	druk, formularz, mps
dobry	franc., niem., pol.	8 k.
Legitymacja internowania ze zdjęciem.		

2.	Dokumenty osobiste: legitymacje, paszporty i dokumenty urzędowe	
karta repatriacyjna, kwit z konsulatu, legitymacja Powszechnej Konfederacji Pracy, karta identyfikacyjna pozwalająca na podróże pracownikom przemysłowym, prawo jazdy, zaświadczenie o prawie przynależności do gromady Korzenna, paszport, karta dla obcokrajowców pozwalająca na zakup biletów kolejowych, zezwolenie na osiedlenie się w gminie Samedan, certyfikat domowy dla osób samotnych, paszport, legitymacja wędkarza, pozwolenie na połów ryb		
1942 - 1975	dok. aktowa; luźne	druk, formularz, mps, rkp
dobry	franc., niem., pol., wł.	23 k.
Karta identyfikacyjna, prawo jazdy, paszport, zawierają zdjęcia.		

3.	Dokumenty osobiste: naturalizacja	
dowód uznania za nienaganną pracę w szwajcarskim gospodarstwie, korespondencja w sprawie naturalizacji, kopie aktu urodzenia J.G. oraz ślubu rodziców J.G., akt nadania obywatelstwa		
1954, 1966 - 1967	dok. aktowa; luźne	druk, formularz, mps
dobry	niem., retorom.	36 k.

4.	Dokumenty osobiste: ubezpieczenie	
karty ubezpieczeń		
1945 - 1947	dok. aktowa; luźne	druk, formularz
dobry	franc., niem., wł.	4 k.

5.	Dokumenty osobiste: dokumentacja medyczna	
karta dawcy krwi		
1974	dok. aktowa; luźne	formularz, mps

dobry	franc., niem., wł.	2 k.
dołączono kopertę		

6.	Dokumenty osobiste: dokumentacja finansowa	
deklaracje wypłat, rachunki		
1945 – 1946, 1972	dok. aktowa; luźne	mps
dobry	franc., niem.	3 k.

Dokumentacja pracownicza

7.	Dokumenty pracownicze: Praca w „Bruno Fliri AG”	
statuty i regulaminy firmy, ubezpieczenie pracownicze, korespondencja w sprawach pracy, bilans firmy za okres X 1973 – IX 1974, zaproszenie na walne zgromadzenie zarządu firmy		
1964 - 1975	dok. aktowa; luźne, poszyt	druk, formularz, mps
dobry	niem.	51 k.

Korespondencja

8.	Korespondencja	
list od brata Stanisława Gołąb, list od rodziców Marii i Andrzeja Gołąb, awizo listu od matki Marii Gołąb, list od brata Jana Gołąb, list z klubu w Affoltern am Albis, koperta z listem od brata Stanisława Gołąb		
1941 - 1975	dok. aktowa; luźne	formularz, mps, rkp
dobry	niem., pol.	14 k.
Niektóre listy zawierają załączniki w postaci fotografii		

Fotografie

9.	Fotografie: zdjęcia do dokumentów	
zdjęcia urzędowe z różnych etapów życia J. Gołąb, załączono fot. narzeczonej J. G.		
[ok. 1940 – ok. 1970/80]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	-	12 fot.

10.	Fotografie indywidualne Józefa Gołąb	
[lata 50. - 70. XX wieku]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe, negatywy
dobry	-	13 fot.

11.	Fotografie: zdjęcia z czasów internowania Józefa Gołąb	
zdjęcia J. Gołąb wśród innych żołnierzy; fotografie ukazujące życie w obozach internowania, czas wolny żołnierzy: wyprawy górskie, kąpiel w jeziorze, wycieczki rowerowe; pogrzeb		
[1940-1945]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	-	29 fot.

12.	Fotografie: zdjęcia z okresu pracy na gospodarstwie rodziny Niggli	
[1947-1966], 1954	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	niem.	11 fot.
2 fot. posiadają podpis na rewersie		

13.	Fotografie: zdjęcie ślubne Józefa Gołąb	
[b. d.]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	franc.	1 fot.

14.	Fotografie: uroczystości rodzinne – pogrzeby, spotkania	
uroczystości pogrzebowe, spotkania w gronie najbliższych, na jednej z fot. zidentyfikowano Tinę Frey		
[b. d.]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe, kolorowe
dobry	niem., pol.	10 fot.
2 fot. posiadają podpis na rewersie		

15.	Fotografie: zdjęcia rodzinne – Kawalec, Gołąb	
zdjęcia portretowe, urzędowe; zdjęcia rodzinne, ukazanie życia codziennego rodzin Kawalec i Gołąb; osoby zidentyfikowane na zdjęciach: Gołąb Alicja (7-8), Gołąb Józef (8), Gołąb N., syn Stanisława (9), Kawalcowa N. (12-13), Kawalec Jan (5), Kawalec Józef (4), Kawalec Tośka (1-2),		

[b. d.]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	pol.	13 fot.
4 fot. posiadają podpis na rewersie, por. ze zdjęciami załączonymi do korespondencji – jedn. 8, s. 10-14		

16.	Fotografie: zdjęcia rodzinne członków rodziny Józefa Gołąb oraz jego przyjaciół	
zdjęcie z I Komunii Świętej bratanicy [?] J.G., dzieci brata [?] J. G., fotografie ślubne: Janiny (siostry J.G.) i Franciszka Nowaków oraz niezidentyfikowanej pary, zdjęcie przyjaciół [?] w Szwajcarii, fotografia zimowego kuligu		
[b. d.]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	pol.	7 fot.
1 fot. posiada podpis na rewersie		

17.	Fotografie niezidentyfikowane	
Przedwojenna fotografia kobiety [prawdopodobnie zdjęcie z młodości żony Józefa Gołąb], dwie ucięte fotografie żołnierza, fotografia portretowa niezidentyfikowanego mężczyzny		
[XX w.]	dok. fotograficzna; luźne	czarno-białe
dobry	-	4 fot.

Varia i załączniki

18.	Materiały osób trzecich	
zaświadczenie z wojska dla Christiana Niggli, karty ubezpieczeń Christiana i Ursuli Niggli, umowa kupna-sprzedaży wozowni w Samedan między Christianem Niggli, a Jonem Pool, podział spadku Ursuli Niggli		
1960, 1970 -1975	dok. aktowa; luźne	druk, formularz, ksero, mps
dobry	franc., niem.	11 k.

19.	Załączniki	
notes z adresami, karta gwarancyjna, zaproszenie na konsekrację kościoła w Korzennej, kalendarz kieszonkowy na 1963 r., książki o królikach		
1950 - 1971	dok. aktowa; m. ulotne; poszyt	druk, mps, rkp
dobry	franc., niem., pol., wł.	6 obj.

Inwentarz ze wstępem sporządzono: 17-08-2022
autor: Daniel Guzman